

Rapport

Politieke peiling I&O Research oktober 2022

*I&O-peiling Tweede Kamer
Oktober 2022*

Colofon

Politieke peiling oktober 2022

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/

Datum

oktober 2022

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	I&O-zetelpeiling oktober	8
1.1	Zetelpeiling: VVD en D66 leveren in; PVV nadert VVD	8
1.2	Coalitie verliest vooral aan rechts-conservatief	10
1.3	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen	11
1.4	Switchmotieven	12
1.4.1	VVD	12
1.4.2	PVV	13
1.4.3	PvdD	15
1.4.4	D66	16
1.5	Potentie politieke partijen	18
2	Tevredenheid met kabinet	21
2.1	Een op vijf tevreden met kabinet	21
3	Issue-ownership crises	22
3.1	Kiezer ziet energieprijzen en oorlog als belangrijkste crises	22
3.2	Belangrijkste crisis per kiezersgroep	23
3.3	Partijen weten niet te overtuigen als oplosser van de crises	23
4	Onderzoeksverantwoording	25

I&O-zetelpeiling: VVD en D66 leveren in; PVV nadert VVD

VVD en D66 leveren in; PVV nadert VVD; groei voor PvdD

In de I&O-peiling van oktober 2022 levert de VVD twee zetels in en komt op 21 zetels, het laagste aantal sinds de verkiezingen van maart 2021 (34 zetels).

De PVV krijgt er drie zetels bij (van 16 naar 19 zetels), het hoogste aantal zetels sinds de vorige verkiezingen, waarmee de PVV nog slechts twee zetels verwijderd is van de VVD.

De BBB volgt op enige afstand met 14 zetels (1 minder dan in september).

Na deze top drie zien we vijf partijen met 10 à 12 zetels: D66 (van 15 naar 12), GroenLinks (stabiel op 12), PvdA (stabiel op 11), PvdD (van 7 naar 10) en JA21 (van 12 naar 10).

Tabel 0.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 17 oktober (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=2.205).

	ZETELS							VERSCHIL	
	Uitslag							+/-	+/-
	TK21	apr '21	okt '21	jan '22	apr '22	sep '22	okt '22	t.o.v. sep	t.o.v. TK
VVD	34	34	34	26	29	23	21	-2	-13
D66	24	26	15	17	18	15	12	-3	-12
PVV	17	15	16	15	13	16	19	+3	+2
CDA	15	14	7	8	7	6	7	+1	-8
SP	9	10	10	8	7	8	9	+1	0
PvdA	9	8	11	9	11	11	11	0	+2
GL	8	6	12	11	13	12	12	0	+4
FvD	8	7	5	5	4	6	5	-1	-3
PvdD	6	6	8	8	8	7	10	+3	+4
CU	5	5	6	6	6	5	5	0	0
Volt	3	4	8	10	4	5	5	0	+2
JA21	3	6	7	10	10	12	10	-2	+7
SGP	3	3	4	4	4	4	5	+1	+2
DENK	3	3	1	2	3	2	2	0	-1
50+	1	1	0	1	2	1	1	0	0
BBB	1	1	5	8	8	15	14	-1	+13
BIJ1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
BVNL	0	0	0	1	2	1	1	0	+1
Coalitie	78	79	62	57	60	49	45	-4	-33

Bron: I&O Research, oktober 2022

Coalitie verliest vooral aan rechts-conservatief

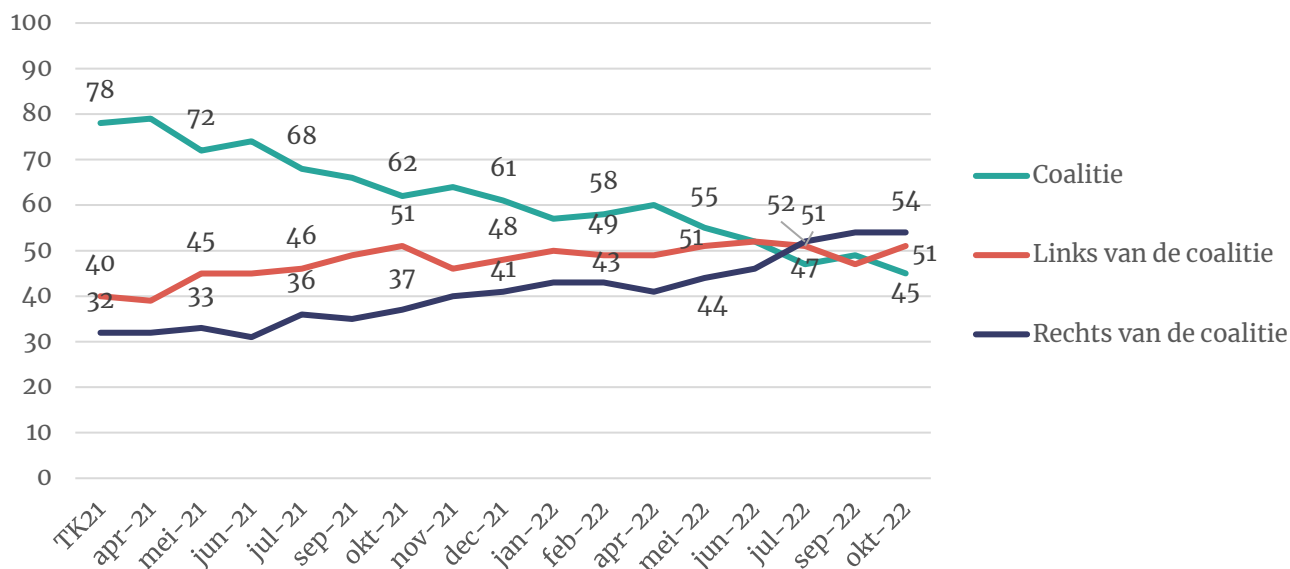
Bijna driekwart van de kiezers (77%) is ontevreden met het kabinet, in september was dat 78 procent, de (on-)tevredenheid is sindsdien dus gestabiliseerd.

Coalitiepartijen VVD, D66, CDA en ChristenUnie halen in deze peiling gezamenlijk nog 45 zetels, 33 minder dan bij de verkiezingen van maart 2021 (toen: 78 zetels). Het is de laagste score sinds het begin van deze kabinetsperiode. Er worden zetels verloren aan links, maar vooral aan de rechts-conservatieve partijen.

Als we de electorale ontwikkelingen van de afgelopen anderhalf jaar rubriceren in politieke stromingen¹ dan zien we dat het verlies van de coalitiepartijen (van 78 naar 45 zetels) grotendeels ten goede komt aan de rechts-conservatieve partijen (van 32 naar 54 zetels) en in iets mindere mate aan de links-progressieve partijen (van 40 naar 51). De polarisatie in Nederland neemt dus verder toe en speelt zich af tussen conservatief en progressief.

Figuur 0.1 – Electorale ontwikkeling coalitie versus links en rechts (zetels)

Veel twijfel en onzekerheid

We zitten in een periode tussen twee verkiezingen in en dat is terug te zien in de mate waarin men zeker is van de partijvoorkeur. Op dit moment is slechts 21 procent zeker van zijn/haar stem (ter vergelijking: bij de slotpeiling van 16 maart 2021 was dit 36%). Bij sommige partijen ligt dit aandeel hoger (SGP, CU, VVD, BBB), maar niet heel hoog.

Veel twijfel is er (zoals gewoonlijk) bij de links-progressieve kiezers: D66, Volt, GroenLinks, PvdA, PvdD. Minder dan een vijfde van deze kiezers zijn zeker van hun stemkeuze. Dat geldt ook voor JA1.

VVD: niet betrouwbaar, te links, 'loopt aan de leiband van D66'

De VVD levert ten opzichte van september twee zetels in (van 23 naar 21 zetels) en vergeleken met de verkiezingen van maart 2021 maar liefst 13 zetels. De totale potentie (hiermee bedoelen we het deel van kiezers dat nu VVD zou stemmen + het deel dat dit overweegt) van de VVD is de afgelopen anderhalf jaar gedaald van 29 naar 22 procent. De VVD verliest vooral zetels aan rechts-conservatief: BBB, JA21 en in minder mate aan PVV en D66.

Vaak wordt gesproken over 'onbetrouwbaarheid' en 'leugens' van de VVD en Mark Rutte. Teleurgestelde kiezers zien in de VVD een partij die de weg kwijt is en de grote problemen van dit moment niet aanpakt. De meeste afvalligen vinden de koers niet rechts genoeg, zoals iemand die vertrekt naar de PVV het uitdrukt: 'Rutte vaart enkel de koers van D66'.

¹ Links van de coalitie SP, PvdA, GL, PvdD, Volt, BIJ1, DENK en 50Plus. Rechts van de coalitie: PVV, FvD, JA21, SGP, BBB, BV NL, 50+

D66: onvoldoende nieuwe, progressieve politiek

D66 is (virtueel) de helft van haar 25 zetels kwijt. Deze maand daalt D66 verder: van 15 naar 12 zetels. Twee derde van de kiezers van maart 2021 is afgehaakt, ze zijn vooral overgestapt naar GroenLinks, PvdA, PvdD en Volt.

Waar de VVD wordt verweten te links beleid te voeren en aan de leiband van D66 te lopen, krijgt D66 het omgekeerde verwijt: te rechts. D66 haalde in 2021 een goede uitslag omdat veel linkse kiezers hoopten met D66 een links-progressieve vertegenwoordiger in de regering te stemmen. Vooral Sigrid Kaag en haar 'nieuwe politiek' spraken aan, maar beide stellen de afhakers teleur. Iemand die nu kiest voor de PvdA: *'Het is tijd voor verandering. D66 is mij tegengevallen, gaat niet genoeg voor verandering.'*

PVV: standvastige en 'redelijke' pleiter voor immigratiestop

De PVV stijgt 3 zetels en is met 19 zetels virtueel de tweede partij, slechts twee zetels verwijderd van de VVD. De totale potentie van de PVV (19%) is stabiel te noemen. Bijna twee derde van degenen die in 2021 stemden op de PVV is dat nu weer van plan. De PVV wint vooral stemmen van kiezers die in maart 2021 thuisbleven en van FvD. In mindere mate haalt de partij ook stemmen weg bij VVD, JA21 en SP.

De belangrijkste verklaring voor de winst van de PVV ligt bij de asielproblematiek. Deze kiezers willen een stop op immigratie, vaak is te lezen: 'Nederland is vol'. Men vindt dat het kabinet Rutte hier niet hard genoeg in optreedt. Ook wordt de zorg af en toe genoemd.

Spijtoptanten van de VVD voelen zich bedrogen. De PVV en Geert Wilders worden juist gewaardeerd om hun standvastige en redelijke tegengeluid: minder radicaal dan Baudet en Forum. Het feit dat ze de grootste oppositiepartij zijn, speelt ook mee: het geeft meer body.

PvdD: principiële pleiter voor nodige systeemverandering

Ook de PvdD groeit: van 6 zetels in maart 2021 naar 10 nu. De totale potentie van de PvdD stijgt eveneens (van 9 naar 15%). De PvdD haalt vooral stemmen weg van D66, GL, Volt en de PvdA. Men kiest PvdD vanwege haar integrale visie op het klimaat, zoals een trouwe kiezer het uitdrukt: *"Klimaatcrisis is grootste probleem en we hebben een systeemverandering nodig om deze planeet leefbaar te houden"*. Men waardeert de principiële houding en standvastigheid van de partij. Ook de partijleider (Esther Ouwehand, momenteel met ziekteverlof vanwege de werkdruk) wordt genoemd. Spijtoptanten van D66 zijn teleurgesteld in Sigrid Kaag en/of het rechtsere beleid van D66 in het kabinet.

Partijen weten niet te overtuigen als oplossing crises

Nederland kampt momenteel met diverse zaken die als crisis zouden kunnen worden omschreven. De 'stijgende energieprijzen' (65% noemt dit) en 'de oorlog tussen Rusland en Oekraïne' (64%) worden gezien als de belangrijkste crises waar Nederland mee te kampen heeft. De oplopende inflatie wordt door de helft (49%) genoemd, gevolgd door de krapte op de woningmarkt (30%) en klimaatverandering (30%)

Als we vervolgens aan kiezers vragen welke partij de beste oplossingen heeft voor de eerder genoemde crises komt daar een duidelijk beeld naar voren. De meerderheid van de kiezers (50 à 70%) geeft bij elke crisis aan geen partij in gedachten te hebben die de beste oplossingen biedt (optelling van % weet niet en % geen enkele partij).

Kijken we naar de belangrijkste crisis, de stijgende energieprijzen, dan blijkt dat maar liefst 61 procent van de kiezers geen enkele partij kan noemen die hier een goede oplossing voor heeft. De VVD wordt met 6 procent nog het vaakst genoemd, de PVV het meest (7%) door degenen die deze crisis als belangrijk zien. Opvallend is dat dat PvdA en GroenLinks, de partijen die het voorstel voor het ingevoerde energieplafond aandroegen, door slechts 4 procent van de kiezers worden genoemd (samen 8%).

De enige crisis met een enigszins duidelijke ‘issue-owner’ is klimaatverandering. GroenLinks wordt 13 procent van de kiezers gezien als de partij met de beste oplossingen daarvoor. Onder kiezers die klimaatverandering als belangrijke crisis zien geldt dit zelfs voor 26 procent.

Tabel 0.2: Welke politieke partij heeft volgens u de beste oplossingen voor de volgende crises? U kunt ook aangeven dat u de voorgelegde situatie niet als een crisis ziet of dat u vindt dat geen enkele partij een goede oplossing heeft.

	Weet niet	Geen partij	Alle kiezers	Kiezers die crisis belangrijk vinden
De stijgende energieprijzen	42%	19%	VVD (6%)	PVV (7%)
De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	45%	26%	VVD (9%)	VVD (12%)
De oplopende inflatie	45%	21%	VVD (7%)	PVV (8%)
De krapte op de woningmarkt	42%	18%	PVV (6%)	PVV (7%)
Klimaatverandering	36%	17%	GL (13%)	GL (26%)
Stikstof	36%	15%	BBB (8%)	GL (12%)
Het tekort aan plekken bij de asielopvang	43%	16%	PVV (10%)	PVV (8%)

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 14 tot maandag 17 oktober. In totaal werkten 2.638 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.420) is afkomstig het I&O Research Panel, 218 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken

1 I&O-zetelpeiling oktober

1.1 Zetelpeiling: VVD en D66 leveren in; PVV nadert VVD

In de I&O-peiling van oktober 2022 levert de VVD twee zetels in en komt op 21 zetels, het laagste aantal sinds de verkiezingen van maart 2021 (34 zetels).

De PVV krijgt er drie zetels bij (van 16 naar 19 zetels), het hoogste aantal zetels sinds de vorige verkiezingen, waarmee de PVV nog slechts twee zetels verwijderd is van de VVD.

De BBB volgt op enige afstand met 14 zetels (1 minder dan in september).

Na deze top drie zien we vijf partijen met 10 à 12 zetels: D66 (van 15 naar 12), GroenLinks (stabiel op 12), PvdA (stabiel op 11), PvdD (van 7 naar 10) en JA21 (van 12 naar 10).

Coalitiepartijen VVD, D66, CDA en ChristenUnie halen in deze peiling gezamenlijk nog 45 zetels, 33 minder dan bij de verkiezingen van maart 2021 (toen: 78 zetels). Het is de laagste score sinds het begin van deze kabinetsperiode.

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 17 oktober (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=2.205).

ZETELS																		VERSCHIL	
Uitslag		+/-																+/-	+/-
	TK '21	apr '21	mei '21	jun '21	juli '21	sep '21	okt '21	nov '21	dec '21	jan '22	feb '22	apr '22	mei '22	juni '22	juli '22	sep '22	okt '22	t.o.v sep	t.o.v TK
VVD	34	34	34	36	35	33	34	33	29	26	27	29	28	24	22	23	21	-2	-13
D66	24	26	23	21	22	19	15	15	18	17	19	18	13	14	14	15	12	-3	-12
PVV	17	15	15	14	17	16	16	17	16	15	17	13	16	15	16	16	19	+3	+2
CDA	15	14	10	12	6	7	7	8	9	8	6	7	8	8	6	6	7	+1	-8
SP	9	10	10	7	9	9	10	8	8	8	7	7	8	10	9	8	9	+1	0
PvdA	9	8	10	10	11	12	11	9	9	9	10	11	11	11	10	11	11	0	+2
GL	8	6	7	9	9	11	12	10	9	11	11	13	14	12	12	12	12	0	+4
FvD	8	7	7	5	4	5	5	6	4	5	4	4	5	4	4	6	5	-1	-3
PvdD	6	6	7	8	7	8	8	7	8	8	8	8	8	9	10	7	10	+3	+4
CU	5	5	5	5	5	7	6	8	5	6	6	6	6	6	5	5	5	0	0
Volt	3	4	6	6	6	6	8	8	10	10	9	4	5	5	5	5	5	0	+2
JA21	3	6	6	6	6	5	7	6	8	10	9	10	10	10	9	12	10	-2	+7
SGP	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	4	5	4	4	5	+1	+2
DENK	3	3	3	3	2	1	1	2	1	2	2	3	3	3	3	2	2	0	-1
50+	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	0	1	1	1	0	0
BBB	1	1	2	3	5	6	5	6	9	8	8	8	8	12	18	15	14	-1	+13
BIJ1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	0	0
BVNL	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	2	1	0	1	1	1	0	+1
Coalitie	78	79	72	74	68	66	62	64	61	57	58	60	55	52	47	49	45	-4	-33

Bron: I&O Research, oktober 2022

Tabel 1.2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 18 juli (percentages)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.789).

	Uitslag		Peiling					Marge
	TK2021	11 april 2022	16 mei 2022	13 juni 2022	18 juli 2022	12 sept 2022	18 okt 2022	12 sept 2022
VVD	21,9	17,8	17,4	15,3	14,0	14,6	13,2	(11,5; 14,9)
D66	15,0	11,1	8,3	8,7	8,7	9,6	8,0	(6,7; 9,3)
PVV	10,8	8,1	9,7	9,5	10,0	10,7	12,4	(10,8; 14)
CDA	9,5	4,5	5,2	5,5	3,9	4,1	4,4	(3,4; 5,4)
SP	6,0	4,8	5,3	6,2	5,9	5,1	6,2	(5; 7,4)
PvdA	5,7	6,9	6,7	7,2	6,3	7,4	7,1	(5,8; 8,4)
GL	5,2	8,5	8,7	7,6	7,5	7,9	8,0	(6,7; 9,3)
FvD	5,0	2,8	3,3	2,9	2,8	3,8	3,2	(2,3; 4,1)
PvdD	3,8	5,5	5,3	5,5	6,4	4,9	6,5	(5,3; 7,7)
CU	3,4	4,3	4,1	3,8	3,6	3,3	3,4	(2,5; 4,3)
Volt	2,4	3,0	3,3	3,7	3,2	3,6	3,4	(2,5; 4,3)
JA21	2,4	6,2	6,6	6,7	5,8	7,8	6,7	(5,5; 7,9)
SGP	2,1	2,5	2,7	3,1	2,9	2,6	3,2	(2,3; 4,1)
DENK	2,0	2,2	2,	2,1	2,2	1,6	1,7	(1,1; 2,3)
50+	1,0	1,3	0,7	0,4	1,1	0,8	0,7	(0,3; 1,1)
BBB	1,0	5,8	5,5	7,7	11,5	9,9	9,1	(7,7; 10,5)
BIJ1	0,8	0,9	1,0	1,5	1,2	1,1	1,2	(0,7; 1,7)
BV NL	-	1,3	1,0	0,3	0,9	1,0	1,0	(0,7; 1,3)
Anders	2,0	2,8	3,0	2,0	2,2	0,3	0,4	
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	

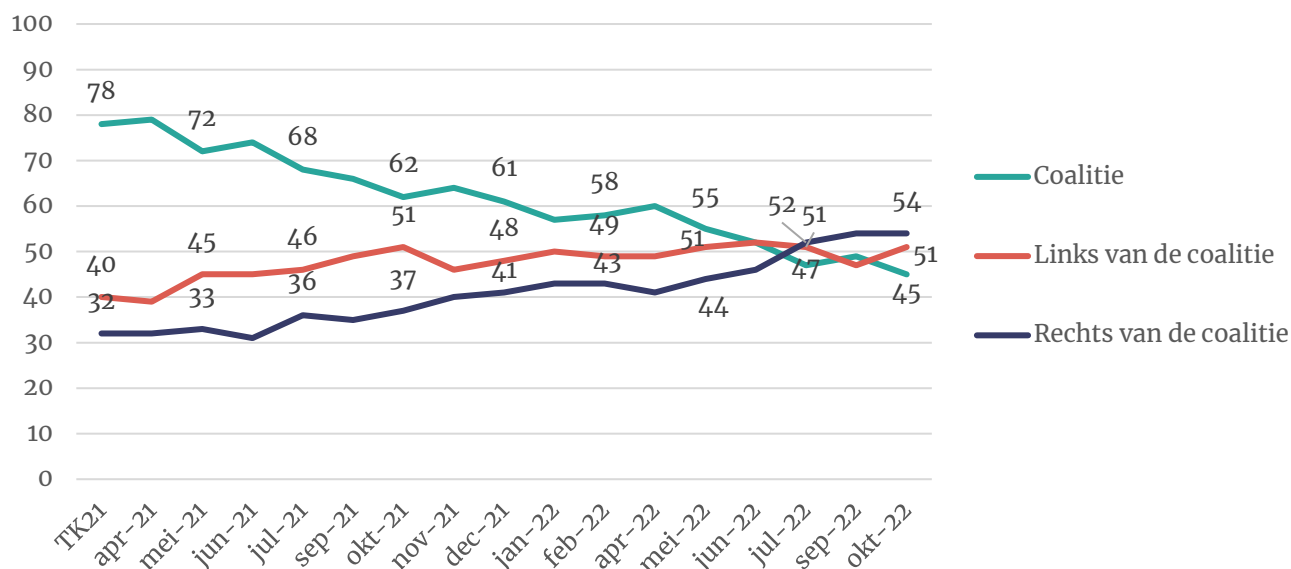
Bron: I&O Research, september 2022

1.2 Coalitie verliest vooral aan rechts-conservatief

Als we de electorale ontwikkelingen van de afgelopen anderhalf jaar rubriceren in politieke stromingen² dan zien we dat het verlies van de coalitiepartijen (van 78 naar 45 zetels) grotendeels ten goede komt aan de rechts-conservatieve partijen (van 32 naar 54 zetels) en in iets mindere mate aan de links-progressieve partijen (van 40 naar 51). De polarisatie in Nederland neemt dus verder toe en speelt zich af tussen conservatief en progressief.

Figuur 1.1 – Electorale ontwikkeling coalitie versus links en rechts (zetels)

² Links-progressief: SP, PvdA, GL, PvdD, Volt, BIJ1, DENK. Rechts-conservatief: PVV, FvD, JA21, SGP, BBB, BV NL, 50+

1.3 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

Vier partijen weten minder dan de helft van hun kiezers van maart 2021 vast te houden (VVD 45%, D66 33%, CDA 29% en FvD 37%).

SGP (89%), PvdD (73%), GL (67%) en PVV (62%) slagen hier momenteel het best in. JA21, dat een maand geleden nog 76 procent van z'n TK21-kiezers vasthield, doet dat nu bij 64 procent.

Tabel 1.3– Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen (in procenten)

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=2.179)

Stem-intentie 19 okt ↓	Totaal	Stemgedrag TK21												
		VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	10	45	1		1									
D66	6	2	33		2			4		1				
PVV	9	2	1	62	1	3	1		17	3			3	
CDA	3	1	1		29		1		1		1			
SP	4	0	1	0	1	54	5	4	1	1		2		
PvdA	5	1	7	0	1	3	57			1	1	2		
GL	6	1	9		1	3	2	67		1	2	7		
FvD	2		0	2				1	37		1		2	
PvdD	5	1	4	0	0	3	4	5	3	73	2	5		
CU	2		0		4						58	1		
Volt	2	1	3	0	1	1	1	4		2	1	50		
JA21	5	5	1	8	6	4			8				64	
SGP	2				1						7			89
DENK	1	0												
50Plus	1	1		0								2		
BBB	7	7	3	9	11	6	3		9		1	3	13	4
BIJ1	1				0	2		2						
BVNL	1				0	1			11					
Anders	3	2	1	4	6	5	4	1		1	1	3	4	
Weet niet	24	30	33	14	31	15	20	11	8	16	23	26	10	7
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
n =	2179	205	121	203	83	105	126	118	47	108	55	52	104	58

Bron: I&O Research oktober 2022

1.4 Switchmotieven

1.4.1 VVD

De VVD levert deze maand twee zetels in en komt (met 21 zetels) op de laagste score sinds de verkiezingen van maart 2021 (34 zetels). De totale potentie van de VVD is de afgelopen anderhalf jaar gedaald van 29 naar 22 procent. De VVD verliest vooral zetels aan rechts-conservatief: BBB, JA21 en in minder mate aan PVV en D66.

Erg vaak wordt gesproken over 'onbetrouwbaarheid' en 'leugens' van de VVD en Mark Rutte. Teleurgestelde kiezers zien in de VVD een partij die de weg kwijt is en de grote problemen van dit moment niet aanpakt. De meeste afvalligen vinden de koers niet rechts genoeg, zoals iemand die vertrekt naar de PVV het uitdrukt: 'Rutte vaart enkel de koers van D66'.

Gaat naar BBB

Boerenburgerbeweging: nemen duidelijk stelling in de stikstofcrisis. Goede binding met de kiezers, duidelijk. VVD: hebben veel te veel liberale principes verloochend, Rutte is veel te lang aan de macht en heeft geen enkele binding meer met de maatschappij. Alle door hem veroorzaakte ellende laat hij zo van zich af glijden.

BBB heeft duidelijk taalgebruik en haalt voor mij relevante kwesties aan. VVD neemt geen verantwoordelijkheid en transparantie bij zaken die mis zijn gegaan

BBB komt op voor de belangen van de boeren. VVD heeft een beetje dwalend beleid op dit moment

Er komen steeds meer dingen aan het licht. Zoals daar het ik geen actieve herinnering aan. BBB lijkt vooralsnog een eerlijke partij, hopelijk blijft dat ook zo als ze gaan uitbreiden.

Gaat naar JA21

Ik ben al liberaal sinds mijn achttiende, maar herken niets, maar dan ook niets terug in de huidige VVD aan orde, veiligheid, migratie en kwetsbare mensen beschermen. De ideale partij zou Groen Rechts zijn, maar die bestaat niet. JA21 heeft de gezonde verstandtoon en visie die de VVD helemaal kwijt is. Dus ik zou hen een kans geven.

Ik vind dat JA21 goede standpunten inneemt. Ze zeggen wat Nederlanders denken en veelal ben ik het ermee eens. PVV en FvD maken niet altijd nette opmerkingen over niet-Nederlanders, en dat vind ik ook weer niet OK. Ik ben van mening dat we de asielzoekers in beperkte mate nodig hebben. VVD voert een zwabberbeleid. Rutte en consorten maken er een potje van.

Beloofd meer openheid, vergeet t maar!!!! Zitten allemaal voor der eigen haggi.(vvd)

Antimigratiebeleid. VVD = D'66

De VVD staat stil. Er gebeurt niks meer in Den Haag. Terwijl de problemen zich opstapelen.

Echt een partij van en namens het volk. Geen elite, maar mensen die in de samenleving staan en weten wat er speelt. Recht door zee

Meer focus op onderwerpen die ik belangrijk vind, zoals immigratie en leerbaarheid. VVD is te veel bezig met zichzelf.

Gaat naar PVV

De rechtse standpunten van de PVV spreken mij aan. Het het liegen, bedriegen en lakse beleid vwb bijvoorbeeld asielbeleid. De VVD heeft mi een enorme ruk naar links gemaakt.

Duidelijk en ferm. VVD heeft dubbele agenda niet transparant en onbetrouwbaar.

Nederland moet rechtser worden. Stoppen met immigratie.

PVV wil wat aan de overlast van asielzoekers doen het is de enige partij die er daadwerkelijk voor uit durft te spreken, ons land is te klein voor zoveel asielzoekers het kan gewoon zo niet doorgaan en de

VVD laat zich veel te veel beïnvloeden door D66 dus ik heb het vertrouwen in de vvd verloren. Op geen enkel punt heeft Rutte zijn woord gehouden hij vaart enkel de koers van D66.

Gaat naar D66

Deze tijd vraagt om een wat linkere aanpak. VVD heeft thans te weinig aansprekende politici

Gaat naar GroenLinks

Energie crisis heeft een andere aanpak nodig. Frisse wind, Rutte mag plaats maken

Gaat naar Volt

Een werkelijk nieuw elan bij Volt. Bij VVD geen drive om écht een visie te ontwikkelen en daarvoor ook te (blijven) staan. Ze willen meer een volkspartij zijn, maar de oren hangen nog teveel naar daar waar 'het grote geld' zit.

Er is vernieuwing nodig binnen de politiek. Als de VVD vernieuwt is er een kans dat ik toch VVD stem, Rutte moet dan wel plaats maken voor een opvolger.

PvdD

Ik vind dat de VVD geen doortastende maatregelen neemt en geen voortrekkersrol in de coalitie. Bovendien mis ik bij de VVD een sterk beleid op het gebied van duurzaamheid, energietransitie en natuur. Ik heb het gevoel dat de Partij van de Dieren meer verschil kan maken op de onderwerpen die te lang zijn blijven liggen.

PvdD is minder korte termijn gericht/waan van de dag. VVD richt zich te veel op symptoombestrijding/symbolische maatregelen ipv preventie en daadwerkelijke oplossingen.

1.4.2 PVV

De PVV stijgt 3 zetels en is met 19 zetels virtueel de tweede partij, slechts twee zetels verwijderd van de VVD. De totale potentie van de PVV (eerste en tweede keuze samen: 19%) is stabiel te noemen. Bijna twee derde van degenen die in 2021 stemden op de PVV is dat nu weer van plan (zie 1.3). De PVV wint vooral stemmen van kiezers die in maart 2021 thuisbleven en van FvD. In mindere mate haalt de partij ook stemmen weg bij VVD, JA21 en SP.

De belangrijkste verklaring voor de winst van de PVV ligt bij de asielproblematiek. Deze kiezers willen een stop op immigratie, vaak is te lezen: 'Nederland is vol'. Men vindt dat het kabinet Rutte hier niet hard genoeg in optreedt. Spijtoptanten van de VVD vinden vaak dat de VVD zich te veel laat meeslepen door D66, ze voelen zich bedrogen. Ook wordt de zorg af en toe genoemd, men neemt het dit en vorige kabinetten kwalijk hier niet mee om te gaan.

De PVV en Geert Wilders worden gewaardeerd om hun 'redelijke' tegengeluid: minder radicaal dan Baudet en Forum. Het feit dat ze de grootste oppositiepartij zijn, speelt ook mee: het geeft meer body.

Trouwe PVV-kiezers:

Ben het heel vaak eens met de standpunten. Zijn duidelijk, veranderen niet van mening, geen draaipartij. Komen op voor de Nederlanders en de mensen die hier ingeburgerd zijn.

Dat hun de criminaliteit en overlast van veel buitenlanders zat zijn. En veel buitenlanders kosten veel geld aan uitkeringen.

Dhr G Wilders!! Het partijprogramma grotendeels. Islam in Arabische gebieden. Geen immigranten meer (liefst zelfs terug naar eigen oorspronkelijk omgeving), opvang in regio van afkomst. Uit Europese unie. Minder, minder..! Criminaliteit véél zwaarder bestraffen en bij dubbel paspoort deportatie!

Het immigratie beleid. Het standpunt dat er een eind moet komen aan de oncontroleerbare en niet meer te betalen instroom en niet meer te huisvesten van asielzoekers.

Ik stem op PVV omdat hij de waarheid spreekt over de allatonen hier in het land en krijgen op alles voorrang, en dat onze kinderen maar moeten wachten en daar is pvv er ook niet mee eens.

Minder buitenlanders we zitten vol. Beter gezondheidszorg, Zorgen beter voor de ouderen. Bevolking niet uit buiten met de onzin van de stikstof.

Omdat ze de grootste zijn in oppositie en ook dat ze al jaren worden gedemoniseerd

Realisme mbt asielproblematiek en de consequenties daarvan. Woningnood. Stikstof. (Vol Is vol).

Stop op ongebreidelde import van criminele handophouders met voorrang op woning. In het bijzonder uit minderwaardige islamitische culturen die onze vrijheid bedreigen.

Ze zijn de enige die de waarheid spreken over de islam en over de massa immigratie

Zeggen wat vele mensen denken of vinden, asielbeleid,

Nieuwe PVV-kiezers:

Komend van VVD:

De rechtse standpunten van de PVV spreken mij aan. Het liegen, bedriegen en lakse beleid vwb bijvoorbeeld asielbeleid. De VVD heeft mi een enorme ruk naar links gemaakt

Duidelijk en ferm. VVD heeft dubbele agenda niet transparant en onbetrouwbaar.

PVV wil wat aan de overlast van asielzoekers doen, het is de enige partij die er daadwerkelijk voor uit durft te spreken, ons land is te klein voor zoveel asielzoekers het kan gewoon zo niet doorgaan en de VVD laat zich veel te veel beïnvloeden door D66, dus ik heb het vertrouwen in de VVD verloren.

Op geen enkel punt heeft Rutte zijn woord gehouden hij vaart enkel de koers van D66.

PVV zegt wat vele mensen denken. VVD laat zijn oren hangen aan Kaag van D66.

Voor de nederlandse burger. VVD doet niks aan asielzoekersprobleem

Zegt waar het op staat. [VVD] Zijn een beetje aan het kutten en komen afspraken niet na Nederland is vol

PVV wil wat aan de overlast van asielzoekers doen het is de enige partij die er daadwerkelijk voor uit durft te spreken, ons land is te klein voor zoveel asielzoekers het kan gewoon zo niet doorgaan en de VVD laat zich veel te veel beïnvloeden door D66 dus ik heb het vertrouwen in de VVD verloren.

Op geen enkel punt heeft Rutte zijn woord gehouden hij vaart enkel de koers van D66.

Komend van FvD:

Fvd en PVV staan vrijwel voor hetzelfde, maar bij PVV kunnen ze zich beter, begrijpelijk en meer toegankelijk verwoorden.

FVD is goed maar zal niet genoeg stemmen krijgen om tegenhanger te worden van de huidige coalitie.

Tegen asielzoekers en tegen islamitische uitbreiding. Thierry is doorgeslagen.

Het benoemen van zaken, waar de gewone mens mee zit. Helaas zijn er van de FvD wat uitspraken geweest die erg jammer en dom waren

PVV heeft een grotere kans iets voor het zeggen te krijgen in de Tweede Kamer.

Komend van PvdD

Migratiebeleid moet veranderen. PvdD-te kleine partij.

Wilders verwoordt een frustratie die veel mensen bezighoudt maar niet hardop uit durven spreken. Ik wens geen mens iets slechts toe, maar Nederland is vol, kan met het aantal mensen dat we nu hebben niet zelfvoorzienend zijn. Mensen die hier geboren zijn moeten met lede ogen aanzien dat mensen die

hier niet vandaan komen woningen toegewezen krijgen. Geen enkele andere partij lijkt dit tegen te willen gaan. PvdD is te klein om echt iets te kunnen betekenen. Zij zijn niet veranderd, ik wel.

Komend van SP

Stop met opname vluchtelingen er zijn geen woningen. Geen geld. Vluchtelingen gaan noooooit meer terug. Vol is vol

Migranten. Eigen volk eerst. Zorg en welzijn. Veiligheid.

1.4.3 PvdD

Ook de PvdD groeit: van 6 zetels in maart 2021 naar 10 nu. De totale potentie van de PvdD stijgt eveneens (eerste en tweede keuze samen: van 9 naar 15%). Bijna driekwart van de TK21-PvdD-kiezers zou nu weer op deze partij stemmen. De PvdD haalt vooral stemmen weg van D66, GL, Volt en de PvdA.

Men kiest PvdD vanwege haar integrale visie op het klimaat, zoals een trouwe kiezer het uitdrukt: *“Klimaatcrisis is grootste probleem en we hebben een systeemverandering nodig om deze planeet leefbaar te houden”*. Men waardeert de principiële houding en standvastigheid van de partij. Ook de partijleider (Esther Ouwehand, momenteel met ziekteverlof vanwege de werkdruk) wordt genoemd. Spijtoptanten van D66 zijn teleurgesteld in Sigrid Kaag en/of het rechtsere beleid van D66 in het kabinet.

Trouwe PvdD-kiezers:

Aandacht voor milieu, klimaat, en onze toekomst als mens daarin. De juiste aanpak van de coronacrisis, zonder vaccinatiedrang/dwang. Laat mensen, dieren en aarde in hun waarde.

Beleid dat is gericht op de lange termijn, voor de aarde met al haar bewoners.

Beste plannen voor het milieu (dus tegen klimaatverandering, behoud van natuur en biodiversiteit) en dierenwelzijn

De partij staat voor de rechten van alle levende wezens, niet alleen de mens. Ze reflecteert bijna perfect mijn idealen.

De standpunten en de partijleider

Deze partij is een van de weinigen die echt iets wil doen aan de enorme veestapel in ons land.

Goede dossierkennis, principiële standpunten, weten waar ze het over hebben, laten zich niet leiden door angst

Klimaatcrisis is grootste probleem en we hebben een systeemverandering nodig om deze planeet leefbaar te houden

Niet slechts dat die partij voor de dieren is maar ook omdat zij zich op positieve wijze bezighouden met ethische problemen zoals: euthanasie, abortus, voltooid leven en ook de milieukwestie

Universeel overstijgend gedachtegoed, basisinkomen, hart op juiste plek

Veel betere visie op hoe we met de wereld om moeten gaan.

Wij mensen behandelen de dieren nog steeds te slecht, daarom steun ik een partij die gehoor geeft aan de pijn van de dieren. Hoe kan het normaal zijn dat bijv. kippen zo dicht op elkaar moeten leven ...

Ze kijken verder dan alleen kritiek leveren. Het zou ook fijn zijn als er een jachtverbod komt op ganzen tijdens de vogelgriep in mijn woongebied. Nu lijkt het soms een oorlogsgebied met dat geknal.

Ze staan voor radicale veranderingen o.a. de bio-industrie en klimaat aanpak.

Zij zijn de enigen die het gevaar van zoönose erkennen

Nieuwe PvdD-kiezers:

Komend van D66

Planeet redden is Prioriteit nummer 1. Geen enkele andere partij maakt zich hard genoeg om iets aan de verwarming van de aarde te doen.

D66 maakt te weinig waar in deze regeerperiode. Het is teveel VVD op dit moment, ze komen niet goed uit de verf

Alles. In alles wat PvdD zeggen herken ik mezelf. Daarbij vind ik Esther Ouwehand steengoed. Zij komt betrouwbaar en eerlijk over. D66: ik had hoop maar die ben ik verloren. Geen vertrouwen meer in deze partij.

Planeet redden is Prioriteit nummer 1. Geen enkele andere partij maakt zich hard genoeg om iets aan de verwarming van de aarde te doen.

Komend van GroenLinks

Ik stem soms GroenLinks uit strategische overwegingen, om een hopelijke ommezwaai naar links te bewerkstelligen. Daarvoor is de Pvd te klein.

Komend van PvdA

Wil graag dat links doorhakt in samenwerking. PvdD vertegenwoordigen altijd al mijn gedachtengoed, maar hebben minder invloed dan dat ik zou willen.

Komend van CU

De CU is een kloon geworden van het CDA en VVD het wordt een net zo corrupte bende als de rest van de coalitie

Komend van VVD

PvdD is minder korte termijn gericht/waan van de dag. VVD richt zich te veel op symptoombestrijding/symbolische maatregelen ipv preventie en daadwerkelijke oplossingen

PvdD denkt aan meer dan alleen maar mensen. VVD waait te veel met de coalitie mee.

Ik vind dat de VVD geen doortastende maatregelen neemt en geen voortrekkersrol in de coalitie.

Bovendien mis ik bij de VVD een sterk beleid op het gebied van duurzaamheid, energietransitie en natuur. Ik heb het gevoel dat de Partij van de Dieren meer verschil kan maken op de onderwerpen die te lang zijn blijven liggen.

BIJ1

Partij voor de Dieren is de meest linkse partij die nog iets kan bereiken. BIJ1 is gestopt in mijn stad en heeft continu problemen. Ik denk niet dat zij nog een zetel zullen winnen.

Komend van een andere partij:

Wat mij betreft hebben alle partijen er een potje van gemaakt de afgelopen jaren en pvd het minste

1.4.4 D66

D66 is (virtueel) de helft van haar 25 zetels kwijt. Deze maand daalt D66 verder: van 15 naar 12 zetels. Twee derde van de kiezers van maart 2021 is afgehaakt, ze zijn overgestapt naar GroenLinks, PvdA, PvdD en Volt, al zien we ook enkele kiezers naar de rechtse oppositiepartijen overstappen.

Waar de VVD wordt verweten te links beleid te voeren (en aan de leiband van D66 te lopen), krijgt D66 het omgekeerde verwijt: te rechts. D66 haalde in 2021 een goede uitslag omdat veel linkse kiezers hoopten met D66 een links-progressieve kracht in de regering te stemmen. Sigrid Kaag en haar 'nieuwe politiek' spraken speciaal aan, maar beide stellen de afhakers teleur. Iemand die nu kiest voor de PvdA: 'Het is tijd voor verandering. D66 is mij tegengevallen, gaat niet genoeg voor verandering.'

Naar GroenLinks

Ik heb daarvoor jarenlang GL gestemd. Nu een keer D66. Heb teveel verwacht van de "nieuwe politiek". Is me tegengevallen, ook gezien de houding tot links tijdens de formatie. Terug naar het oude nest. Kaag heeft de belofte om een nieuwe koers in te zetten in de politiek bijna direct na de verkiezingen gebroken. Ik ben erg teleurgesteld in haar. Ik stemde hiervoor altijd GroenLinks, dus nu terug naar deze partij. De partij uit de oppositie die ook daadwerkelijk met concrete plannen komt. Klimaatverandering sneller aanpakken. Omslag gaat niet snel genoeg. Komen hun afspraken niet na en Kaag valt erg tegen.

Naar de PvdA

Het is tijd voor verandering. D66 is mij tegengevallen, gaat niet genoeg voor verandering. PvdA is een middenpartij met een linkse inslag. D66 doet het niet erg goed in de huidige regering. PvdA is nog meer sociaal georiënteerd. D66 verlaat enigszins haar linkse koers. PvdA komt op voor de belangen van de gewone arbeider. D66 was altijd een logische keuze van mij als onderwijskundige. Echter sta ik niet meer achter al hun standpunten

Naar Volt

Ik denk dat onze toekomst in Europa en in de Europese samenwerking ligt. Volt neemt dit als belangrijk uitgangspunt voor hun optreden. Ik krijg de indruk dat D'66 de nuance en het relativeringsvermogen enigszins verliest met name als het gaat om zaken als klimaatverandering, stikstofproblematiek en de daarmee samenhangende transitie van onze economie. Als regeringspartij is de D66 mij tegengevallen (met name coronabeleid) Planeet redden is Prioriteit nummer 1. Geen enkele andere partij maakt zich hard genoeg om iets aan de verwarming van de aarde te doen.

Naar JA21

JA21 is meer rechts gericht. D66 laat weinig zien.

Naar BBB

Ik vind ze zwabberig en ik vind ze minder betrouwbaar. Ook in debatten erg vasthoudend en niet bereid compromissen te sluiten. Foute keuze van mij.

Naar PVV

Ik vind het goed dat PVV ook naar de Nederlanders kijkt en niet alleen naar buitenlanders.

1.5 Potentie politieke partijen

We zitten in een periode tussen twee verkiezingen in en dat is terug te zien in de mate waarin men zeker is van de partijvoorkeur. Op dit moment is slechts 21 procent zeker van zijn/haar stem (ter vergelijking: bij de slotpeiling van 16 maart 2021 was dit 36%). Bij sommige partijen ligt dit aandeel hoger (SGP, CU, VVD, BBB), maar niet heel hoog.

Veel twijfel is er (zoals gewoonlijk) bij de links-progressieve kiezers: D66, Volt, GroenLinks, PvdA, PvdD scoren minder dan 20 procent. Dat geldt ook voor JA21.

Tabel 1.4: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?

Maximaal twee antwoorden. Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=2.179)

	To- taal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
Staat vast	21	38	13	28	29	26	15	15	18	23	40	13	17	50	38
VVD	9	0	13	4	21	0	2	1	2	1	3	9	13	0	0
D66	12	16	0	0	14	4	16	27	0	13	0	30	0	0	16
PVV	7	2	0	0	1	3	0	1	32	4	0	2	28	3	2
CDA	8	13	7	0	0	2	4	3	0	0	15	2	1	11	13
SP	8	1	5	4	1	0	22	15	2	14	0	7	6	0	1
PvdA	13	2	22	1	9	22	0	43	0	14	6	25	2	1	2
GL	15	4	41	1	5	18	45	0	0	29	8	39	1	2	4
FvD	3	0	0	11	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	0
PvdD	8	1	12	8	0	11	11	23	2	0	4	15	2	0	1
CU	4	2	3	0	23	3	3	3	2	3	0	4	4	21	2
Volt	8	7	18	1	5	4	11	13	2	8	2	0	8	0	7
JA21	8	10	0	18	1	4	0	1	13	1	0	0	0	2	10
SGP	2	0	0	1	1	1	0	1	5	0	15	0	4	0	0
DENK	1	0	0	1	0	0	2	3	6	1	0	0	1	0	0
50Plus	3	1	0	5	2	4	1	0	0	0	1	0	2	0	1
BBB	12	6	2	25	7	12	3	1	17	2	1	2	38	12	6
BIJ1	2	0	1	0	2	1	2	6	2	6	2	5	1	0	0
BVNL	3	0	0	7	2	0	0	1	32	0	0	0	7	3	0
Anders	5	1	1	2	0	4	2	1	0	1	0	0	4	2	1
weet niet	11	16	12	13	6	12	8	5	14	18	17	17	10	8	16
	2179	205	121	203	83	105	126	118	47	108	55	52	104	58	154

Bron: I&O Research, oktober 2022

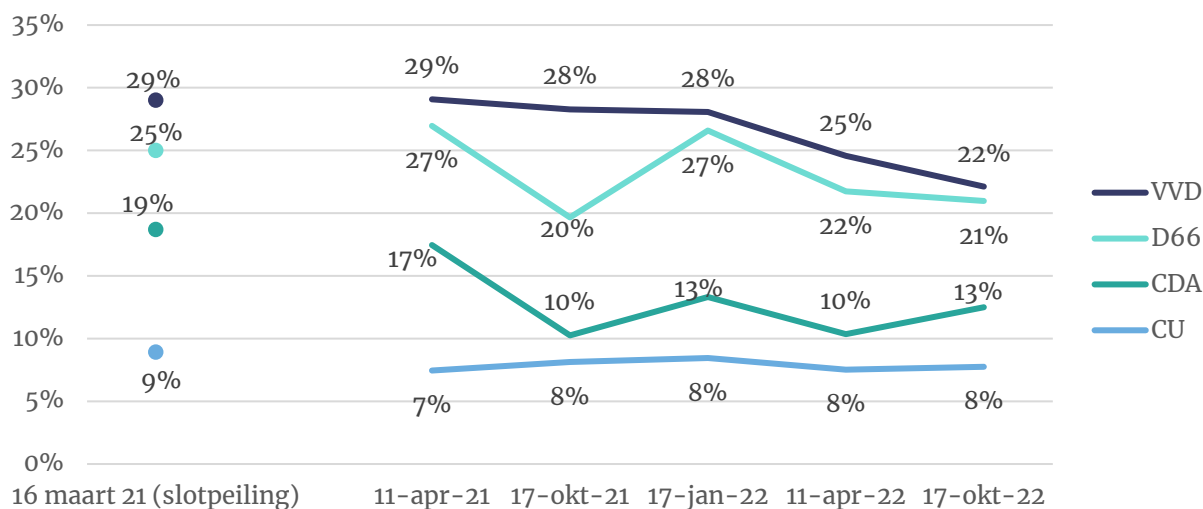

Potentie coalitiepartijen afgenomen

De primaire voorkeur voor de VVD kiezers (vertaald naar zetels) is sterker afgenomen dan de secundaire voorkeur ('wordt overwogen'). Van de niet-VVD-stemmers zegt nog 9 procent de VVD te overwegen. De totale potentie van de VVD (13% primaire plus 9% secundaire kiezers) is de afgelopen anderhalf jaar gedaald van 29 naar 22 procent.

Ook de potentie van de andere coalitiepartijen is niet zo sterk gedaald als het beeld in de zetelpeiling doet vermoeden. Voor zowel VVD, D66 als CDA geldt dat het aandeel primaire kiezers fors is gedaald maar het aandeel secundaire kiezers (iets) is gestegen of gelijk is gebleven. Onder CU-kiezers is zowel het aandeel primair als secundair stabiel.

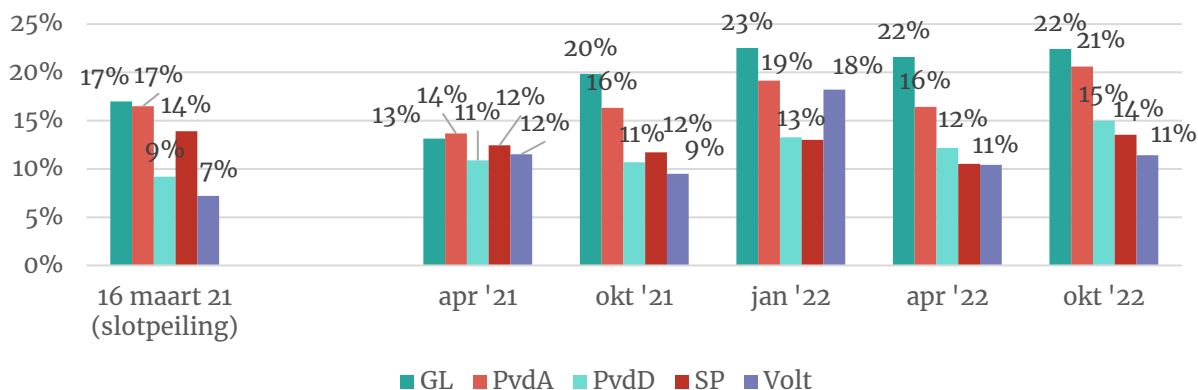
Het lijkt erop dat het grootste deel van de weggelopen kiezers de coalitiepartijen waar ze in 2021 op stemden nog niet definitief hebben afgeschreven.

Potentie links-progressieve partijen (met name PvdD) toegenomen

Er zijn vrij veel kiezers die D66, GroenLinks, PvdA en PvdD overwegen, maar deze partijen concurreren ook sterk met elkaar. De mate waarin deze partijen als secundaire partij genoemd wordt neemt wel toe. GroenLinks en de PvdA scoorden beide vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 nog slechts 17 procent aan totale potentie, dat is nu opgelopen naar respectievelijk 22 en 21 procent, nog iets sterker is de groei van de PvdD-potentie (van 9 naar 15%). De Volt-potentie groeit eveneens weer (na een terugval begin 2021).

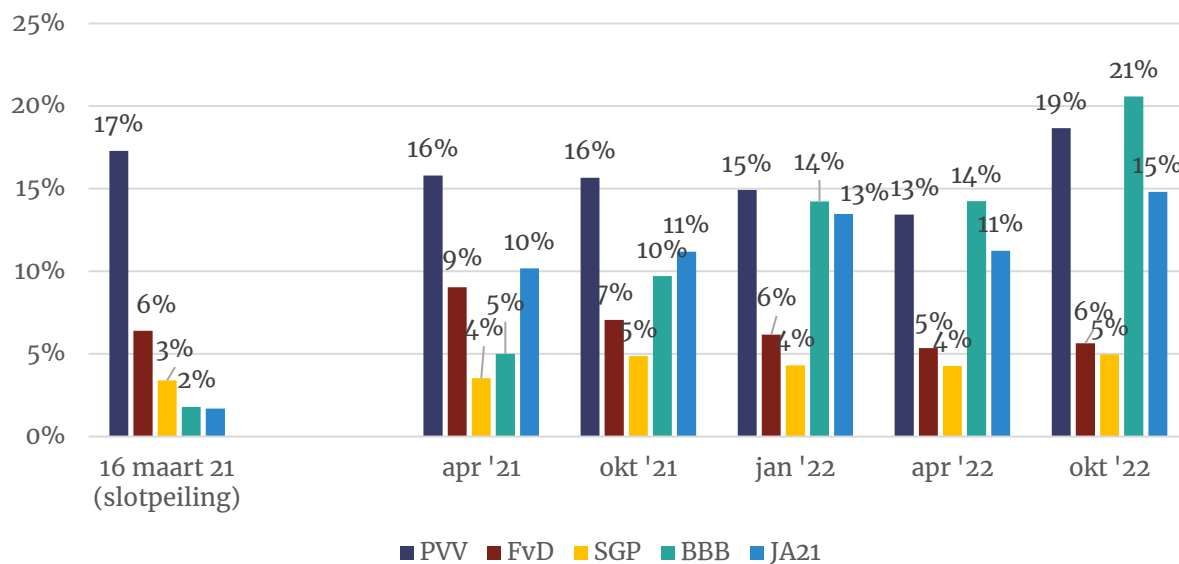
De SP groeit niet. Dat geldt ook voor DENK en BIJ1 (niet afgebeeld) hun maximale potentie ligt stevast op drie procent.

Potentie rechts-conservatieve partijen (met name BBB en JA21) toegenomen

De rechts-conservatieve partijen (PVV, JA21, BBB, SGP) zijn wat minder vaak tweede keus, maar met name de potentie voor BBB (van 2% naar 21%) en JA21 (van 2% naar 15%) is wel gegroeid. Die van de PVV is tamelijk stabiel (van 17 naar 19%).

Overall zien we de potentie voor de rechts-conservatieve partijen groeien, maar neemt ook de versnippering (net als op links) verder toe. BvNL (niet opgenomen in de figuur) komt stevast uit op 3 à 4 procent.

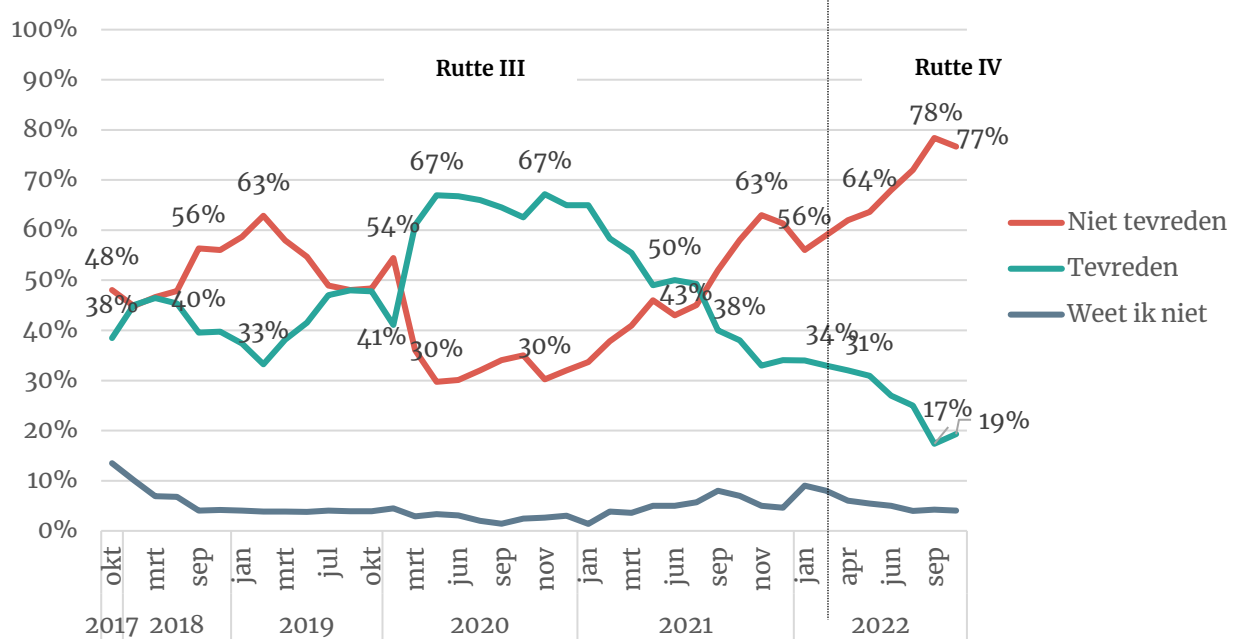

2 Tevredenheid met kabinet

2.1 Een op vijf tevreden met kabinet

Bijna driekwart van de kiezers (77%) is ontevreden met het kabinet. Sinds het kabinet Rutte IV is aangetreden is de meerderheid van de kiezers negatief geweest. In september werd een nieuw dieptepunt bereikt. De (on-)tevredenheid is sindsdien gestabiliseerd.

Figuur 2.1: Hoe tevreden of ontevreden bent u over het kabinet Rutte IV?

CDA-kiezers in nipte meerderheid weer tevreden

Vorige maand bleek dat de minderheid (41%) van de huidige CDA-kiezers inmiddels tevreden waren over het kabinet. Dat was niet eerder gebeurd. Inmiddels is de tevredenheid onder deze kiezersgroep weer gestegen naar 59 procent. Ook VVD-kiezers (72%) zijn doorgaans tevreden. Dat geldt niet voor kiezers van D66 (46%), ChristenUnie (37%) en de oppositiepartijen.

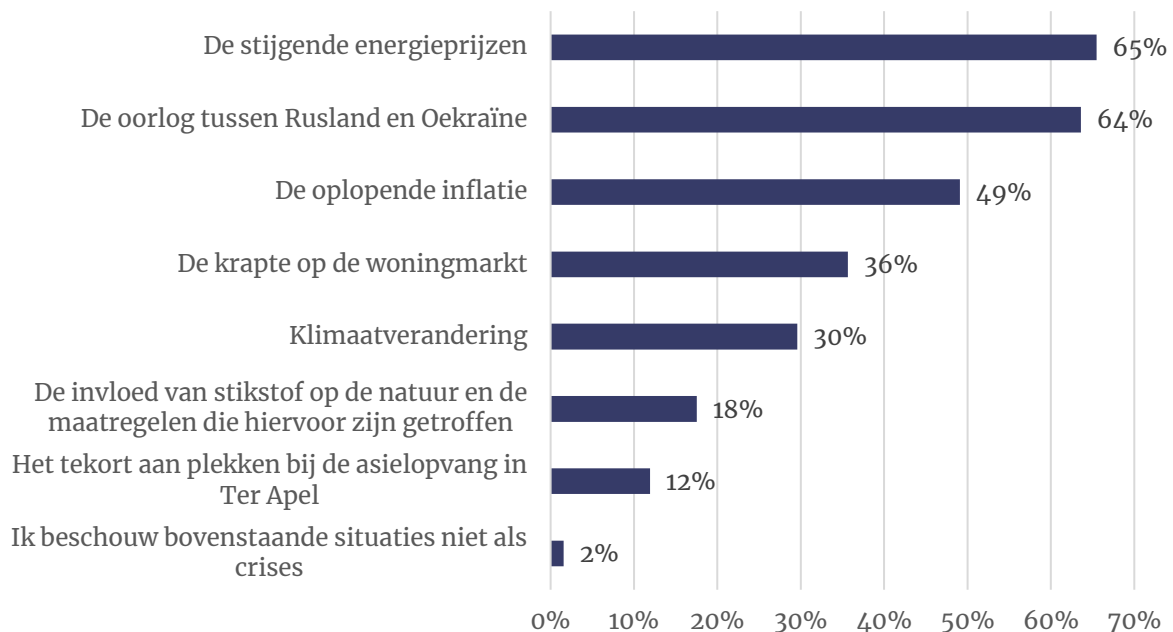
3 Issue-ownership crises

3.1 Kiezer ziet energieprijzen en oorlog als belangrijkste crises

Nederland kampt momenteel met diverse zaken die als crisis zouden kunnen worden omschreven. Als wij kiezers de mogelijkheid bieden om maximaal drie zaken aan te vinken die zij als belangrijkste crisis beschouwen komen 'de stijgende energieprijzen' (65% noemt dit) en 'de oorlog tussen Rusland en Oekraïne' (64%) duidelijk bovendrijven. De oplopende inflatie wordt door de helft (49%) genoemd, gevolgd door de krapte op de woningmarkt (30%) en klimaatverandering (30%)

Figuur 3.1: Wat beschouwt u als de belangrijkste crises van het moment?

Maximaal drie antwoorden

3.2 Belangrijkste crisis per kiezersgroep

Kiezers die nu zouden stemmen op de regeringspartijen, Volt, SGP of PvdA noemen de oorlog tussen Rusland en Oekraïne het vaakst als belangrijkste crisis. Aan de rechterflank van het politieke spectrum (hier: PVV, JA21, BBB en FvD) worden de stijgende energieprijzen het meest genoemd. Dat geldt ook voor kiezers van SP. Kiezers van GroenLinks en PvdD noemen klimaatverandering het vaakst.

Tabel 3.2: Wat beschouwt u als de belangrijkste crises van het moment? (meest genoemd per kiezersgroep)

Partij	Crisis	%
CU	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	86%
CDA	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	84%
Volt	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	81%
VVD	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	76%
D66	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	75%
PvdA	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	73%
SGP	De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	64%
PVV	De stijgende energieprijzen	84%
JA21	De stijgende energieprijzen	76%
BBB	De stijgende energieprijzen	76%
SP	De stijgende energieprijzen	75%
FvD	De stijgende energieprijzen	74%
GL	Klimaatverandering	78%
PvdD	Klimaatverandering	64%

3.3 Partijen weten niet te overtuigen als oplossing van de crises

Als we vervolgens aan kiezers vragen welke partij de beste oplossingen heeft voor de eerder genoemde crises komt daar een duidelijk beeld naar voren. De meerderheid van de kiezers (50 à 70%) geeft bij elke crisis aan geen partij in gedachten te hebben die de beste oplossingen biedt (optelling van % weet niet en % geen enkele partij).

In onderstaande tabel is zowel aangegeven wat volgens alle kiezers de partij is met de beste oplossing als volgens kiezers die deze crisis als een van de drie belangrijkste crises zien.

Zes op tien (61%) kiezers hebben geen partij in gedachten met de beste oplossing voor de stijgende energieprijzen. Onder alle kiezers wordt VVD (6%) het vaakst genoemd, terwijl PVV (7%) het meest wordt genoemd als we alleen kijken naar kiezers die deze crisis als belangrijk zien. Opvallend is dat dat PvdA en GroenLinks, de partijen die het voorstel voor het ingevoerde energieplafond aandroegen, door slechts 4 procent van de kiezers worden genoemd (samen 8%).

De VVD wordt gezien als de partij met de beste oplossingen voor de oorlog tussen Rusland en Oekraïne door alle kiezers (9%) en kiezers die de oorlog als belangrijke crisis zien (12%).

De enige crisis met een duidelijke ‘issue-owner’ is klimaatverandering. GroenLinks wordt 13 procent van de kiezers gezien als de partij met de beste oplossingen daarvoor. Onder kiezers die klimaatverandering als belangrijke crisis zien geldt dit zelfs voor 26 procent.

Figuur 3.3: Welke politieke partij heeft volgens u de beste oplossingen voor de volgende crises? U kunt ook aangeven dat u de voorgelegde situatie niet als een crisis ziet of dat u vindt dat geen enkele partij een goede oplossing heeft.

	Weet niet	Geen partij	Alle kiezers	Kiezers die crisis belangrijk vinden
De stijgende energieprijzen	42%	19%	VVD (6%)	PVV (7%)
De oorlog tussen Rusland en Oekraïne	45%	26%	VVD (9%)	VVD (12%)
De oplopende inflatie	45%	21%	VVD (7%)	PVV (8%)
De krapte op de woningmarkt	42%	18%	PVV (6%)	PVV (7%)
Klimaatverandering	36%	17%	GL (13%)	GL (26%)
Stikstof	36%	15%	BBB (8%)	GL (12%)
Het tekort aan plekken bij de asielopvang	43%	16%	PVV (10%)	PVV (8%)

4 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 14 tot maandag 17 oktober. In totaal werkten 2.638 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.420) is afkomstig het I&O Research Panel, 218 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl